> Na prvních schůzkách byl na návrh Pavla Kohouta domluven poměrně sofistikovaný systém sběru podpisů, jehož pomocí se mělo předejít sporům o autenticitu podpisů a předčasnému úniku textu. Václav Havel následně připravil pro určené hlavní sběrače několik obálek s technickými podrobnostmi a kopií *Prohlášení Charty 77.* Sběrač a jeho přátelé poté obešli okruh svých známých a nabídli jim text k přečtení. Pokud oslovená osoba souhlasila se zněním dokumentu, napsala na připravený papír o velikosti A5 několik slov o připojení se k Chartě 77 (původně určený vzor nakonec nebyl zdaleka nejčastěji použitou variantou), svůj podpis a adresu. Samotné *Prohlášení Charty 77* signatářům však nezůstalo, neboť každý sběrač měl k dispozici pouze jednu kopii a po přečtení si ji vzal nazpátek. Svou kopii měli signatáři dostat poštou dodatečně teprve po zveřejnění textu. K tomu však nedošlo – většinu neodeslaných obálek zabavila StB 6. ledna 1977 při zmíněném zadržení Václava Havla a jeho přátel.

Snad nejvýznamnějším rozhodnutím bylo, že každý, kdo se chce ztotožnit, musí na zvláštní lístek formátu DIN-A5 vlastnoručně napsat jméno, adresu a text: „Souhlasím s prohlášením Charty 77 ze dne 1. 1. 77 a připojuji se k němu.“ Mělo to plnit psychologickou funkci jakéhosi moderního úpisu krví, aby nikdo nemohl být k podpisu lehce sveden, či se za svedeného prohlásit.

Pavel Kohout – *Kde je zakopán pes* (1984)

> Podle Petra Uhla bylo pro sběrače připraveno zřejmě šest podkladů (ve svých pamětech je nazývá „archami“): „Jeden měli spisovatelé (Havel, Vaculík, Kohout a také Pavel Landovský, jenž se jedné přípravné schůzky rovněž zúčastnil). Druhý arch měl Jiří Němec, podpisy sbíral hlavně mezi katolickými a evangelickými intelektuály (…) o další arch jsem se dělil s Komedou a Bergmannem (…) hned tři archy si vzal Zdeněk Mlynář, podpisy mu sbírali Jiří Dienstbier, Rudolf Slánský, Otka Bednářová, Anna Marvanová, Libuše Šilhánová a další.“
Ve vyšetřovacím spise StB je dochován zřetelně neúplný seznam celkem 20 sběračů podpisů, který patrně vznikl po 12. lednu 1978 (je zde poznámka, že k tomuto datu „bylo v akci Charta vyslechnuto celkem 254 osob“). Je možné, že se ovšem nevztahuje pouze k prosinci 1976, ale že zachycuje i některé sběrače podpisů z následujícího období. Vedle již zmíněných (Václav Havel, Jiří Němec, Petr Uhl, Zdeněk Mlynář a Jiří Dienstbier) jsou zde uvedeni Jiří Hájek, Ing. Nechleba, Vladimír Galas, Irena Dubská, Jan Patočka, Jaroslav Opat, Ivan Bierhanzl, Milan Hošek, Karel Herbst, Milan Otáhal, Alena Čepková, Radim Palouš, Zdena Erteltová, Jan Petránek a Dana Němcová.

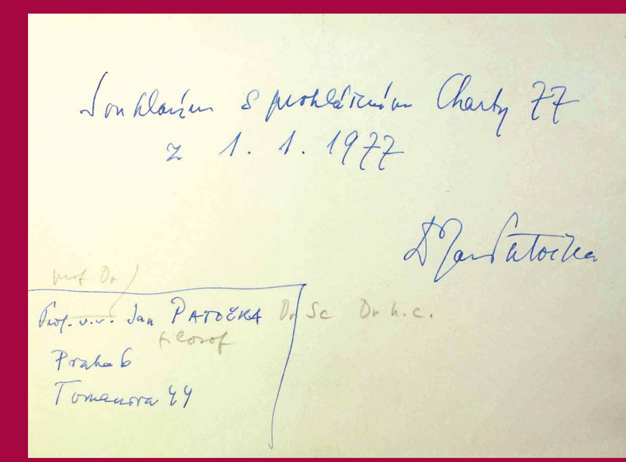
Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1. 1. 1977
Jan Patočka
Prof. v.v. Jan Patočka DrSc Dr h.c.
filosof
Praha 6
Tomanova 44

> Podpisový lístek s nejčastější variantou připojení se k Chartě 77

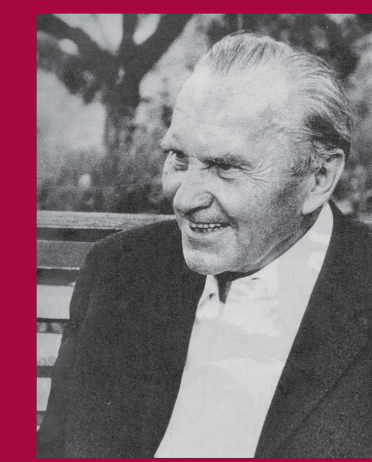

> Prof. Jan Patočka (Libri prohibiti)

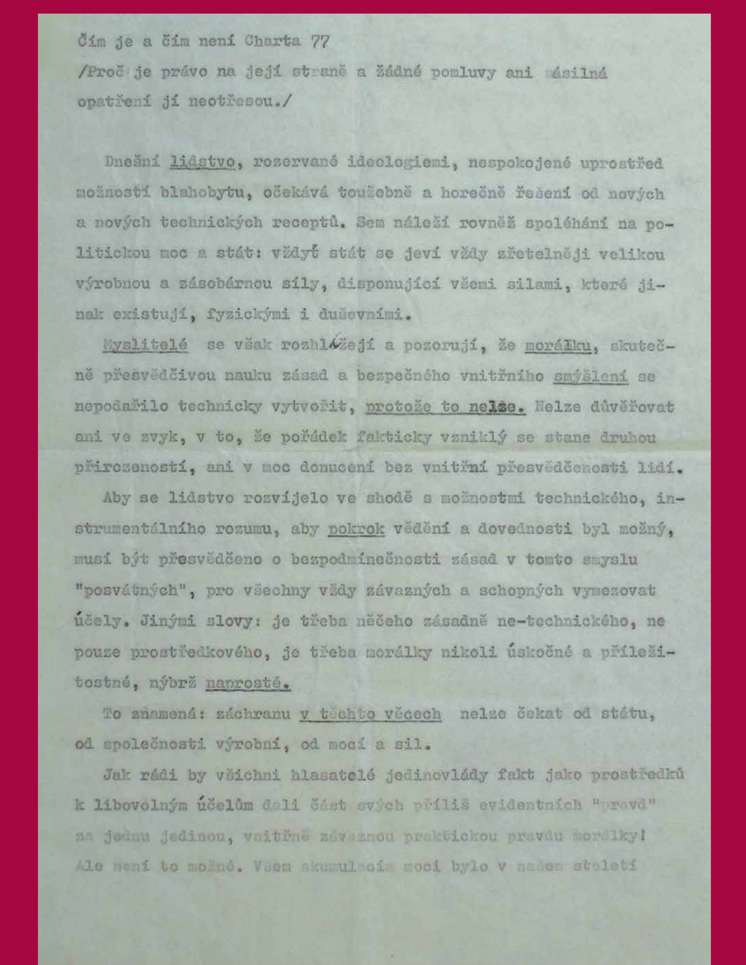
Čím je a čím není Charta 77
/Proč je právo na její straně a žádné pomluvy ani násilná opatření ji neotřesou./

Dnešní lidstvo, rozervané ideologiemi, nespokojené uprostřed možností blahobytu, očekává toužebně a horečně řešení od nových a nových technických receptů. Sem náleží rovněž spoléhání na politickou moc a stát: vždyť stát se jeví vždy zřetelněji velikou výrobnou a zásobárnou síly, disponující všemi silami, které jinak existují, fyzickými i duševními.

Myslitelé se však rozhlížejí a pozorují, že morálku, skutečně přesvědčivou nauku zásad a bezpečného vnitřního smýšlení se nepodařilo technicky vytvořit, protože to nelze. Nelze důvěřovat ani ve zvyk, v to, že pořádek fakticky vzniklý se stane druhou přirozeností, ani v moc donucení bez vnitřní přesvědčenosti lidí.

Aby se lidstvo rozvíjelo ve shodě s možnostmi technického, instrumentálního rozumu, aby pokrok vědění a dovednosti byl možný, musí být přesvědčeno o bezpodmínečnosti zásad v tomto smyslu "posvátných", pro všechny vždy závazných a schopných vymezovat účely. Jinými slovy: je třeba něčeho zásadně ne-technického, ne pouze prostředkového, je třeba morálky nikoli úskočné a příležitostné, nýbrž naprosté.

To znamená: záchranu v těchto věcech nelze čekat od státu, od společnosti výrobní, od moci a sil.

Jak rádi by všichni hlasatelé jedinovlády fakt jako prostředků k libovolným účelům dali část svých příliš evidentních "pravd" za jednu jedinou, vnitřně závaznou praktickou pravdu morálky! Ale není to možné. Všem akumulacím moci bylo v našem století

> První strana Patočkova textu o Chartě 77, samizdat 1977 (Libri prohibiti, f. VONS, J. Patočka)

Podle zatím neúplných zpráv byli zadrženi spisovatelé Václav Havel, Ludvík Vaculík a Zdeněk Urbánek a herec Pavel Landovský. Ve večerních hodinách byly v jejich bytech provedeny domovní prohlídky. Jako jeden z mluvčích Charty 77 důrazně protestuji proti tomuto drastickému zásahu do lidských práv, který ještě zřetelněji dokazuje oprávněnost našeho úsilí, a apeluji jak na rozum a politickou moudrost představitelů našeho státu, tak na solidaritu pokrokové veřejnosti celého světa, aby pomohla zabránit dalšímu porušování občanských práv v ČSSR.

Jan Patočka – *Prohlášení k zadržení signatářů Charty 77*
(6. leden 1977)

> Definitivní uzávěrka sbírání podpisů byla určena na 29. prosinec 1976, kdy se uskutečnila schůzka hlavních sběračů v bytě Václava Havla. S hodinovým zpožděním na ni dorazil Zdeněk Mlynář, který ostatní mile překvapil, když předal okolo 110 podpisů. Následně se pořídil seznam, obálky a kopie Prohlášení Charty 77. Při definitivních úpravách byly u řady podpisových lístků upraveny tituly a povolání signatářů – z porovnání je patrná snaha organizátorů sjednotit především povolání tak, aby bylo vystiženo jedním nebo dvěma slovy. V některých případech byly také zvoleny obecnější termíny pro jednu profesní skupinu. Signatáři se totiž často snažili uvést jak svou původní profesi, kterou museli z politických důvodů opustit, tak i nové „podřadnější“ povolání. Například Petr Kabeš se sám označil za „meteorologa a básníka“, Václav Havel však obě slova přeškrtl a dopsal nepoměrně méně poetický termín „spisovatel“. Všechny dobové termíny nejsou již dnes zcela srozumitelné – např. spojení „bývalý státní zaměstnanec“ označoval někdejší příslušníky StB a spojení „bývalý politický pracovník“ někdejší pracovníky aparátu KSČ.
Z dochovaných lístků je možné alespoň částečně rekonstruovat časovou posloupnost podpisové kampaně, neboť přibližně polovina z nich obsahuje také konkrétní datum podpisu. Nejstarší uvedené datum je 20. prosinec 1976. O dva dny později podepsal Prohlášení Charty 77 jeden z několika málo aktivních tajných spolupracovníků StB mezi prvními signatáři, historik Václav Hyndrák. V následujcích dnech podepsali další agenti – Vladimír Škutina, Egon Čierny a Jiří Kořínek (kdy podepsal Prohlášení Charty 77 Josef Hodic, není na podpisovém lístku uvedeno). Z dochovaných archivních dokumentů je pravděpodobné, že tajná policie se o přípravách kampaně dozvěděla sice již 10. prosince 1976 z odposlechu bytu Pavla Kohouta a Jeleny Mašínové, ale neznala do 6. ledna 1977 přesné znění dokumentu ani počet signatářů.
Poslední větší diskusní setkání před zveřejněním Charty 77 se uskutečnilo 3. ledna 1977 v bytě Václava Havla, kde se vedle jiného domluvil další postup po zveřejnění ustavujícího dokumentu. Vlastní podpisy měl schovány do 6. ledna 1977 Pavel Kohout ve svém bytě na Hradčanském náměstí, kde se pro ně tehdy zastavil Pavel Landovský. Ještě ten den padly po automobilové honičce Prahou do rukou příslušníkům StB. Spolu s dalšími dokumenty a podpisy, které tajná policie získala v následujících týdnech, se ocitly ve vyšetřovacím spise, kde jsou dodnes uloženy.

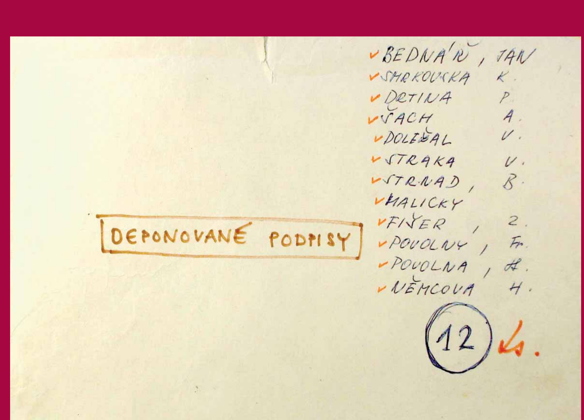
DEPONOVANÉ PODPISY
Bednář, Jan
Smrkovská K.
Drtina P.
Šach A.
Doležal V.
Straka V.
Strnad B.
Malický
Fišer Z.
Povolný M.
Povolná H.
Němcová H.
12

0016 - Obálka se jmény deponovaných podpisů (AMV, V-33766 MV, svazek č. 9)

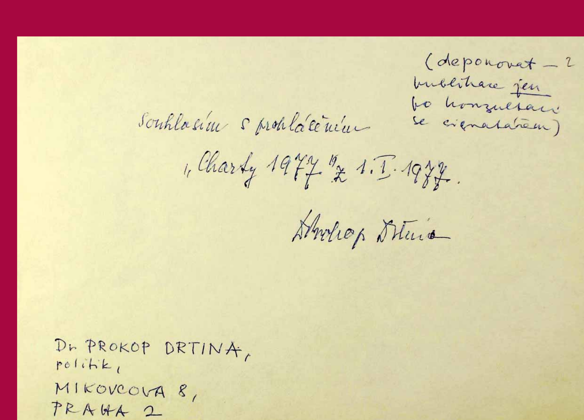
(deponovat – z hlediska jen po konzultaci se signatářem)
Souhlasím s prohlášením „Charty 1977“ z 1. I. 1977.
Prokop Drtina
Dr. Prokop Drtina,
politik,
Mikovcova 8,
Praha 2

0017 - Podpis Prokopa Drtiny, poznámku vpravo nahoře napsal Václav Havel (AMV, V-33766 MV, svazek č. 9)

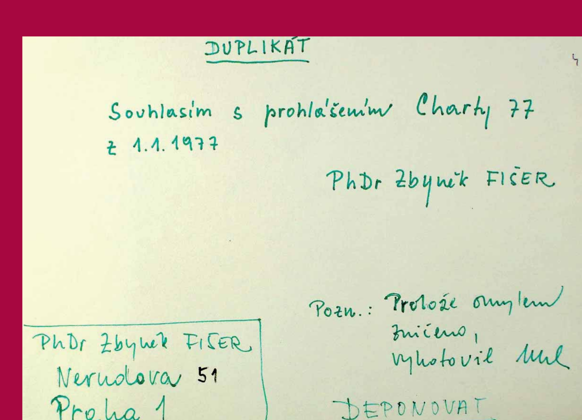
DUPLIKÁT
Souhlasím s prohlášením Charty 77 z 1.1.1977
PhDr Zbyněk Fišer
Pozn.: Protože omylem zničeno, vyhotovil Uhl
PhDr Zbyněk Fišer
Nerudova 51
Praha 1
DEPONOVAT

0018 – Duplikát podpisu Zbyňka Fišera zhotovil Petr Uhl (AMV, V-33766 MV, svazek č. 9)

> Charta 77 představovala významný zlom v dějinách opozice, neboť zdůraznila princip veřejného vystupování a odpovědnosti za své rozhodnutí. Zveřejnění signatáři Charty 77 ovšem na druhou stranu pochopitelně nepředstavovali celý okruh osob, které se na její práci různým způsobem podílely. Signatář Charty 77 Klement Lukeš popsal v devadesátých letech dvě skupiny lidí, které spolu s přáteli vždy odrazoval od podpisu, ačkoliv si jich vážil: „První byli ti, kteří mohli pro věc Charty vykonat cennější služby mimo ni než v ní. Druhou skupinu tvořili lidi slušní, kteří ale – aspoň podle mého úsudku – neměli psychické dispozice k zvládnutí předpokládaných následků.“

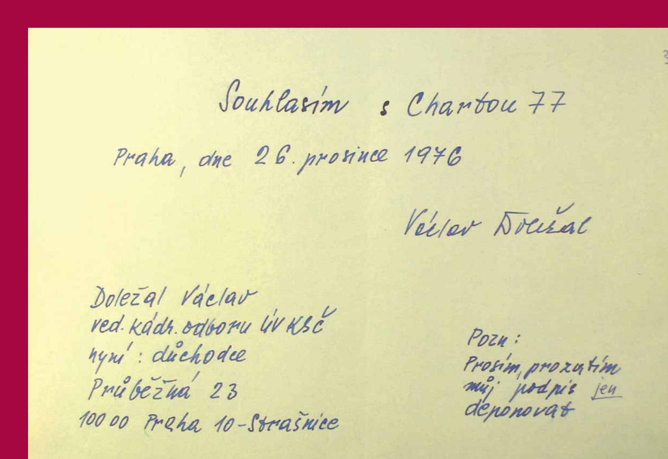
Souhlasím s Chartou 77
Praha, dne 26. prosince 1976
Václav Doležal
Doležal Václav
ved. kádr. odboru ÚV KSČ
nyní: důchodce
Průběžná 23
100 00 Praha 10-Strašnice
Pozn: Prosím, prozatím můj podpis jen deponovat

> Podpis bývalého vedoucího kádrového odboru ÚV KSČ Václava Doležala nebyl zveřejněn (ABS, V–33766 MV, svazek č. 9)

> Fotografie Prokopa Drtiny z roku 1946, kdy byl ministrem spravedlnosti (Archiv ČTK)

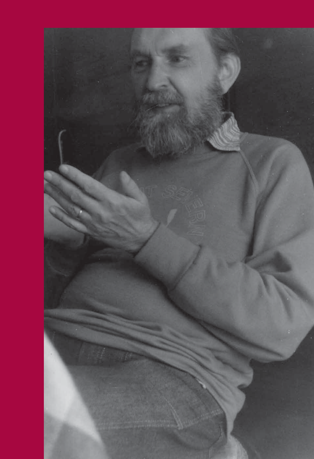

> Fotografie Zbyňka Fišera, alias Egona Bondyho (Archiv Petra Uhla a Anny Šabatové)

Do první skupiny lidí, o níž hovořil Lukeš, patřilo již v prosinci 1977 několik osob. Například Jiřina Šiklová, která se věnovala pašování materiálů a komunikaci s exilem. Patřil tam i spisovatel Jiří Gruša, který Chartu 77 původně podepsal, ale jeho podpis nakonec nebyl zveřejněn, neboť se Ludvík Vaculík obával případného narušení samizdatové činnosti. Před Václavem Bendou, který v prosinci 1976 byl ve zkušební lhůtě, dokonce jeho přátelé celou akci utajili z obavy, že by se k Chartě 77 připojil okamžitě také a byl následně postižen. Nebylo to moc platné – katolický intelektuál se záhy po rozpoutání represivní kampaně demonstrativně k ostrakizované skupině připojil a stal se jednou z nejvýznamnější postav Charty 77. Podpis Prohlášení Charty 77 byl také vymlouván například vysokoškolákům, pro něž po tomto kroku takřka automaticky následovalo vyloučení ze studií. Také v řadě rodin byly po dohodě rozděleny role – signatářem se stal většinou pouze jeden z manželské dvojice, aby se předešlo situaci, kdy jsou ze zaměstnání vyloučeni oba živitelé.
Zvláštní skupinu signatářů představují osoby, které se rozhodly, že svůj podpis prozatím nezveřejní – tato možnost byla zpočátku některými sběrači při podpisu nabízena. Podle vyšetřovacího spisu se na počátku ledna 1977 jednalo minimálně o dvanáct lidí, především z exkomunistického prostředí, jejichž podpisové lístky se také dochovaly ve vyšetřovacím spise i s obálkou nadepsanou Václavem Havlem: „Deponované podpisy“ (Václav Havel ovšem později uvedl 20-30 osob, Petr Uhl dokonce 40). Utajení však záhy ztratilo smysl, neboť „deponované podpisy“ se dostaly 6. ledna 1977 spolu s ostatními do rukou StB. Většina „utajených“ signatářů se proto nakonec rozhodla souhlasit s publikací svého jména.
V opačné skupině měl výjimečné postavení někdejší ministr spravedlnosti z poválečného období, bývalý národněsocialistický politik Prokop Drtina, který podepsal Prohlášení Charty 77 v bytě otce Václava Havla. S publikací nakonec nesouhlasil, protože se bál, aby jeho účastí jako „reakčního politika“ nebyla Charta 77 kompromitována – o což se od počátku snažila režimní propaganda. Svědčí o tom i jeho dochovaná výpověď z 19. ledna 1977, podle níž se k svému podpisovému lístku hrdě hlásil.
Opačný postoj na stejnou otázku naopak ve služebně Státní bezpečnosti zaujal filosof a spisovatel Egon Bondy (vlastním jménem Zbyněk Fišer), jehož podpis získal Petr Uhl. Na schůzce u Václava Havla však Jiří Němec tento podpis roztrhal s vysvětlením, že Bondyho nepovažuje za svéprávného. Uhl tento postoj odmítl a zhotovil proto duplikát s poznámkou, že se jedná o deponovaný podpis. Kopie se – obdobně jako všechny první zveřejněné i deponované podpisy – následně dostala do rukou tajné policie. Při výslechu 21. ledna 1977 Egon Bondy tvrdil, že mu Petr Uhl sice Prohlášení Charty 77 ukázal, ale že to bylo až po 12. lednu 1977, kdy se již o Chartě 77 dozvěděl z tisku. Náhradní podpis tak v podstatě označil za falzifikát: „Mohu uvést k dotazu vyšetřovatele, že opravdu mě UHL nežádal o to, abych projevil písemný či jiný souhlas s Prohlášením, a také dokonce mi nic o organizaci sběru neřekl, podotýkám ale, že já jsem se jej na to neptal.“

> Jiným odlišným případem je dochovaný podpis překladatelky Drahomíry Janderové, u něhož chybí poznámka o deponování. Ačkoliv Prohlášení Charty 77 signovala již 27. prosince 1976, její jméno mělo být spolu s dalšími připraveno pro druhou vlnu podpisů. Podpisový lístek byl ovšem zabaven StB patrně při jedné z domovních prohlídek a jméno signatářky nakonec nebylo zveřejněno. Mezi těmi, kdo nebyli jako signatáři Charty 77 nikdy publikováni, ačkoliv původně jejich podpis existoval, má zvláštní místo historik „Dr. Václav Koranda“. Ve skutečnosti za Korandu lístek podepsal Pavel Kohout, který si ho vymyslel, když vytvářel podpisový vzor. Paradoxně byl málem uveden jako 241 signatář, neboť Kohout virtuálního historika ze seznamu nechal vyřadit teprve 30. prosince 1976, kdy na jeho místo nechal připsat svou ženu Jelenu Mašínovou – původní počet signatářů určených ke zveřejnění tak zůstal zachován. Pouze jeden z nich v následujících týdnech navzdory rozpoutané kampani proti signatářům Charty 77, o které rozhodli 7. ledna 1977 členové předsednictva ÚV KSČ na svém zasedání, svůj podpis odvolal (architekt Jiří Záruba). Charta 77 se díky pevnosti ostatních signatářů z první vlny nestala jednorázovou podpisovou kampaní, ale plánovaným občanským hnutím, k němuž se postupně připojilo do 17. listopadu 1989 okolo 1 900 osob.
Seznamy zveřejněných signatářů byly vždy publikovány v dokumentech Charty 77, naprostou většinu otiskl samizdatový časopis Informace o Chartě 77, který začal vycházet od roku 1978. Značnou část z dochovaných podpisů dnes spravuje Libri prohibiti.

Počet zveřejněných signatářů Prohlášení Charty 77 (1977-1989)
Celkem 1887 osob

Zdroj: Libri prohibiti

Připravily Odbor archiv bezpečnostních složek MV a Filozofická fakulta UK ve spolupráci s Českou tiskovou kanceláří a Libri prohibiti

Grafická koncepce a produkce JEROME s. r. o.

Autor návrhu výstavy a průvodních textů Petr Blažek

Seznam všech zveřejněných signatářů Prohlášení Charty 77 připravil Jiří Gruntorád.

Na výstavě jsou použity dokumenty a fotografie z Odboru archiv bezpečnostních složek MV, České tiskové kanceláře, Národního archivu, Libri prohibiti, Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a soukromých archivů

Originály podpisů a většina použitých archivních dokumentů jsou dochovány ve vyšetřovacím spise Státní bezpečnosti (ABS, V-33766 MV)

Použity byly fotografie Jiřího Bednáře, Jana Komárka, Ivana Kyncla, Oldřicha Škáchy, Vlastimila Třešňáka a dalších autorů

Na přípravě výstavy se podíleli pracovníci 7. a 8. oddělení OABS MV Tomáš Bursík, Petr Cajthaml, Petr Koura, Ondřej Koutek, Prokop Tomek, Miroslav Kamil Černý a Patrik Virkner. Za spolupráci při přípravě výstavy organizátoři děkují pracovnicím 4. oddělení Národního archivu Aleně Noskové a Aleně Šimánkové, řediteli Libri prohibiti Jiřímu Gruntorádovi a pracovníkovi Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR Jiřímu Hoppemu, Zuzaně Musilové z České tiskové kanceláře, Kamile Bendové, Petrovi Uhlovi, Anně Šabatové, Petrušce Šustrové, Zdeňkovi Vašíčkovi a dalším osobám za laskavou pomoc při vyhledání archivních dokumentů a fotografií